נושאים באגרות הראי"ה

ירושלים, המקדש והכותל

94 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

ירושלים עוברת באגרות כחוט מראשית שנות הרב קוק ביפו ועד שנותיו כרב ירושלים. בשנים תרס"ה-תרע"ד (1905-1914), כשהרב קוק ביפו, ירושלים מופיעה כמרכז המוסדות הקדושים שצריך להציל, כמרכז שמירת תרומות ומעשרות בשוק, וכעיר שקדשיה "זנוחים בידי זרים". בלונדון, בשנת תרע"ח (1918), אחרי כיבוש ירושלים בידי הבריטים, הרב קוק מייסד את 'דגל ירושלים' (ראו בפרשת "דגל ירושלים"), תנועה שמעמידה את ירושלים, ולא רק את ציון, כדגל לבניין הארץ.

משנת תר"פ (1920) הרב קוק יושב בירושלים, ושם נוספות דאגות חדשות: שמירת הכותל המערבי (ראו בפרשת הכותל המערבי בראשית השלטון הבריטי) מפני "יד של זר" (כרך ד', אגרת אלו), בניין העיר בשכונות חדשות (כרך ד', אגרת ארפג), והקמת הישיבה המרכזית העולמית (ראו בפרשת יסוד הישיבה המרכזית העולמית), שירושלים "תעשה האכסניה של תורה היותר גדולה" (כרך ד', אגרת ארצד).

מוסדות הקודש של ירושלים

גם כשהרב קוק ביפו ובחוץ לארץ, הרב קוק נושא בעול המוסדות של ירושלים: הישיבות, תלמוד התורה ובית החולים. בכל משבר הרב קוק פונה לנדיבים בארצות רבות.

כרך ב', אגרת שנג: להרב מנחם מנדל היילפרין: קול קורא להצלת ישיבת 'תורת חיים', שבגלל צוק העתים תלמידיה רעבים.

"מבצר משגב ומעוז היא הישיבה הרבתי הזאת, לתורה ולתעודה, ליראת ד' טהורה ומקלט לאהב דת קודש, בהר הקודש"

כרך ב', אגרת תפה: לגביר לזר פוליאקוב ורעייתו: בקשה דחופה לעזרה לבית החולים הכללי 'ביקור חולים', אחרי המשברים שפקדו את מוסדות ירושלים.

"והמעמד כעת נורא ומחריד"

כרך ג', אגרת תשנב: קול קורא לנדיבי אפריקה, מסנט גאלן שבשווייץ: תלמוד התורה, ישיבת 'עץ חיים' ובית החולים 'ביקור חולים', עמודי התווך של ירושלים, במצב מסוכן בימי המלחמה.

"ותושיעו בזה את המוסדות הקדושים בעת צרתם, וצדקתכם תעמד לעד לזכרון לפני ד' תמיד"

כרך ד', אגרת אער: קריאה ליהודי הגולה, משנת תרפ"ה: הרב קוק קורא לתמוך בשני עמודי הקודש, תלמוד התורה וישיבת עץ חיים ובית החולים ביקור חולים, שההוצאות שלהם גדלות.

"ועל כולם שמח לבבי לקראת עמודי הקודש, שני אלה בני היצהר"

הכותל והמקומות הקדושים

כרך א', אגרת קסז: לאגודה לרכישת קדשי ישראל: הרב קוק שמח על שתי מטרות האגודה, רכישת המקומות הקדושים וחקירת ארץ ישראל, ומוכן לסייע.

"שמחתי מאד ברעיון הגדול והטוב הצפון באגודתם הנכבדה"

כרך ב', אגרת תקנח: לוועד החברה להחזקת המקומות ההיסטוריים: הרב קוק חותם על הקול קורא, אבל מתקן בו שני דברים: נוסח מעליב כלפי עם ישראל ושם משפחה שהוזכר לגנאי.

"לדעתי אין ראוי לפרסם לגנאי הסתורי שם משפחה בישראל, על מעשה שאולי עשתה בשגגה"

כרך ב', אגרת תרא: להרב יואל וגמייסטר בוורשה: קברי מלכים, נביאים וצדיקים זנוחים בידי זרים, והרב קוק קורא לגדולי החסידות בוורשה להצטרף לחברה.

"בתקופת ימינו אלה, כפולה היא האנחה של "עד מתי עוזך בשבי ותפארתך ביד צר""

כרך ב', אגרת שצג: לוועד 'בית רחל': גילוי דעת על קניית מגרש מול קבר רחל, רעיון שכבר החל בו הרב צבי הירש קלישר.

"עצם הדבר נכבד מאד שתהיה נחלה לישראל סמוך להקבר הקדוש והחביב הנ"ל"

כרך ד', אגרת אלו: למנהל הראשי הבריטי, מייג'ור גנרל בולס: צער היהדות על שזרים נגעו בכותל המערבי בלי ידיעתה. אם יש צורך בתיקון, שתודיע הממשלה לרבנים.

"אבל חלילה לשום יד, ובפרט יד של זר, לנגע בכל הוד השיבה של הכותל הקדוש הזה, מבלי הרשאתינו"

כרך ד', אגרת אס: למנחם אוסישקין: אחרי שיחה עם המושל סטורס, יש לשלוח מברק להסתדרות הציונית בלונדון שתתבע את זכותנו בכותל.

"אבל כמדומה שאין אנחנו רשאים לדחות את הדרישה ששום כח זר לא יגע בכל הכותל הקדוש"

שוק ירושלים ומצוות הארץ

השוק של ירושלים היה מקום שבו נמכרו פירות מהמושבות. הרב קוק רואה בו מפתח הן לשמירת תרומות ומעשרות והן לכבוד הלאומי.

כרך ב', אגרת תעד: לרבני ירושלים וראשי הכוללים: אחרי פטירת האדר"ת, ר' שמואל סלנט ור' חיים ברלין, הרב קוק מבקש מרבני ירושלים לשמור על השוק מפירות טבל.

"שהבריח התיכון, שמחזק את גבול המצות הקדושות הללו בארץ בכלל, וביהודה ביחוד, הוא השוק הירושלמי"

כרך ב', אגרת תרסב: לע' ליבריכט מאגודת 'הפרדס': הרב קוק פונה בחריפות לפרדסנים לספק תפוזים לשוק ירושלים, לא מסיבה דתית אלא לטובת הישוב.

"כולנו יודעים בעולם הגדול כמה כבישת שוק לעם היא נפש-המאזנים של הפוליטיקה"

'דגל ירושלים'

בלונדון, בימי מלחמת העולם הראשונה, הרב קוק הקים את 'דגל ירושלים' (גם 'הסתדרות ירושלים'). התנועה נועדה להביא לבניין הארץ את הציבור שומר התורה, ולהעמיד את הקודש במרכזו.

כרך ג', אגרת תתסא: להוריו ולאחיו, מלונדון: הגיעו הידיעות הראשונות מהמשפחה בארץ, אחרי כיבוש ירושלים בידי הבריטים.

"והנה כעת אנחנו עומדים ומצפים לחסדי השי"ת שנזכה לקבל מכתבים מכם בעצם כתב ידכם"

כרך ג', אגרת תתסב: לאחיו, הרב שאול חנה: בליל שבת נתמלא הבית אורה ממכתבי המשפחה, שמבשרים את ראשית הישועה.

"אשר בליל התקדש יום קדוש נתמלא הבית אורה ממכתביכם היקרים, המבשרות את ראשית ישועת ד' ואור גאולתו"

כרך ג', אגרת תתסז: מכתב גלוי ביידיש ובעברית: קריאה לעולם היהודי הדתי להתארגן תחת 'דגל ירושלים'. רבים אינם יכולים להיכנס להסתדרות של 'דגל ציון', ודגל ירושלים יישא גם את דגל ציון.

"נשא את דגלנו את דגל "ירושלים" אשר אך על ידו ובגינו ינשא דגל "ציון""

כרך ג', אגרת תתפו: רשימות לתוכנית 'הסתדרות ירושלים': ירושלים היא תנועה שלא פסקה בישראל מעולם. בירושלים צריך לייסד ישיבה עולמית גדולה.

"בירושלים עיר הקודש מוכרחים אנו ליסד ישיבה עולמית גדולה ונהדרה"

כרך ג', אגרת תתפח: חוברת ביידיש על מטרות 'דגל ירושלים': להביא לעבודת הבניין את כלל ישראל הדתי, שאינו יכול להיכנס להסתדרות הציונית.

"צעירים יכולים ליסד קבוצות מיוחדות בשם "צעירי-ירושלים""

ירושלים העתידה

כרך ד', אגרת ארעז: להרב שמריה מנשה אדלר: לפי הקבלה ציון פנימית מירושלים, אבל דווקא המדה האחרונה מתגלה יותר בעולם, כמו קדושת השבת שהיא מדת מלכות.

"ומ"מ מטעם זה עצמו קדושת ש"ק יותר מתגלה בעולם"

כרך ד', אגרת ארפג: ליהודי ארצות הברית וקנדה: אחד מסעיפי 'דגל ירושלים' הוא בניין העיר והרחבתה בבתים ובשכונות. לשם כך נוסדה 'קרן בנין ירושלים'.

כרך ד', אגרת ארצד: פרוספקט הישיבה המרכזית העולמית: ירושלים תהיה מרכז התורה של כל ישראל, ו'מרכז הרבי' יהיה הגרעין שלה.

"אנחנו חפצים, שבירתנו הקדושה, קדושת עולמים ירושלים עיר הקודש, תעשה האכסניה של תורה היותר גדולה"

מה מלמדות האגרות

ירושלים לפני הכול. ירושלים היא "תנועה" שלא פסקה בישראל מעולם (כרך ג', אגרת תתפו), ולכן הדגל שלה יכול לאחד גם את מי שאינו מוצא את מקומו בציונות (כרך ג', אגרת תתסז).

קדושה וכבוד לאומי יחד. בשמירת השוק הרב קוק רואה גם מצוות התלויות בארץ וגם "כבישת שוק לעם" (כרך ב', אגרת תרסב), ובשמירת הכותל גם קודש וגם כבוד העם (כרך ד', אגרת אלו).

בונים את מה שיש. לצד החזון, הרב קוק נאבק שוב ושוב על קיום המוסדות הקיימים, הישיבות ובית החולים (כרך ב', אגרת שנג; כרך ג', אגרת תשנב).

עיר של תורה. החזון לירושלים הוא שתהיה "האכסניה של תורה היותר גדולה" לכל ישראל (כרך ד', אגרת ארצד).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מביא שבימי המאבק על הכותל, כשפנו אל הרב קוק מנהיגי המוסדות הציוניים וביקשו ממנו להסכים שהבעלות על הכותל תימסר לאחרים, ושליהודים תישאר רק הרשות להתפלל שם, סירב בתוקף: עם ישראל לא הסמיך אותנו לוותר בשמו על הכותל. הרצי"ה ביאר אחר כך את מעמדו של הכותל: כמו שישראל הם לב האנושות, כך הכותל הוא לב העולם, ועמידתו לאורך כל התהפוכות היא עדות לנצח ישראל. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"'הכל מעלין לירושלים'" – במלואו, בלשונו של הרב אבינר: ירושלים כשיא של ארץ ישראל: מצוות הארץ מופיעה בה ביתר תוקף. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"הכותל – כותל העזרה או כותל הר הבית?" – במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מחלוקת הפוסקים אם הכותל המערבי הוא כותל העזרה או כותל הר הבית, ומה נובע מכך. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"ירושלים המאחדת" – במלואו, בלשונו של הרב אבינר: כוחה של ירושלים לאחד את כלל ישראל ולהסיר את המחיצות שבין חלקי האומה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"מה זה בית מקדש?" – במלואו, בלשונו של הרב אבינר: אי אפשר לדעת מה זה בית מקדש בלי להיות שם – ובכל זאת הגעגועים אליו. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"שלבים בהחזרת השכינה לציון" – במלואו, בלשונו של הרב אבינר: השלבים בחזרת השכינה לציון: שיבת ציון, בניין הארץ, ירושלים והמקדש. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"האם ללמוד היום את דיני הקרבנות?" – במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלה ותשובה: האם יש טעם ללמוד בזמן הזה את דיני הקרבנות ועניינם הרוחני, כפי שעורר החפץ חיים. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

94 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת כד הרב מרדכי טוקצינסקי · י"ג אלול תרס"ה – יפו

הרב קוק מעביר בקשה מרוסיה שעשרה בני תורה יתפללו ליד הכותל המערבי ביום מסוים: על זוג שיזכה לבנים, על אבי המבקש שיזכה במשפט, ועל יהודי פוניבז' הנרדפים. המבקש מתחייב לשלוח כסף להדלקת נרות ולמתפללים. הרב קוק מבקש לשלוח לשם כך עשרה מבני הישיבה.

כרך א', אגרת לט דודו, ר' יהודה ליב פעלמאן · ג' מרחשון תרס"ז – יפו

על מחלוקת בין ראשי הכוללים, כולל חב"ד, על כתובות המשלוח ועל הפרדת חברון מירושלים. הרב קוק מתנגד לכל פירוד, ובמיוחד לפגיעה במעמד ירושלים, שקדושתה כוללת את כל ארץ ישראל וגם את חברון (על פי הזוהר וראיות מהגמרא). הרב קוק מציע פשרה: לכתוב את הכתובת על שם שלושה אנשים, ולא להפריד את הכולל. הרב קוק מספר על תלמיד חכם זקן שסובל עוני בגלל המחלוקת.

כרך א', אגרת פד הרב יחיאל מיכל טיקוצינסקי · י"ד מנחם אב תרס"ז – יפו

אחרי פטירת הגריצ"ב (ככל הנראה רבי יצחק בלאזר), הרב קוק מציע את עצמו לתפקיד בכולל בירושלים. לדבריו הרבנות וההוראה אינן לפי תכונתו, והרב קוק משתוקק לשבת בירושלים בלי עול הרבנות.

כרך א', אגרת קי הרב ר' שמואל אלכסנדרוב · כ"ט שבט תרס"ח – יפו

הרב קוק משיב לאלכסנדרוב על השגותיו. בעניין 'אחדות ההפכים': מצד המחשבה העליונה אין הפכים כלל, ושני משפטים הפוכים רואים את העניין משני צדדיו. על תפיסת ה'אין' אצל הבודהיסטים: זו מציאות של שאיפה להיעדר, שנובעת מראיית הרע בלי נועם ה'. לעומת זאת ההכרה הישראלית שואפת להוויה שלמה. התנועה הישראלית לא השתנתה מימי אברהם, אלא רק מאירה פעם בבהירות ופעם בכהות. בעניין ירושלים: החוגים שבה מבטאים את אבלות האומה, ולכן יש לייסד תחילה יסודות בריאים בישוב החדש, ולכן תוכנן הישיבה ביפו.

כרך א', אגרת קסז האגודה לרכישת קדשי ישראל בארץ ישראל והמכון לחקירת ארץ ישראל (א' גרייבסקי) · י"א מרחשוון תרס"ט – יפו

מכתב ברכה קצר. הרב קוק שמח על שתי מטרות האגודה, רכישת המקומות הקדושים ומחקר ארץ ישראל, ומוכן לסייע.

כרך א', אגרת רפב מנהלי העדה בירושלים · כ"א אדר ראשון תר"ע – ירושלים

הרב קוק מבקש להמשיך את הפיקוח על תרומות ומעשרות בשוק ירושלים, שהחל חותנו האדר"ת. צריך מפקחים קבועים בכל מקום ונסיעות קבועות, ואין לסמוך על השגחתו הכללית בלבד, שלא יתרחב מכשול הטבל.

כרך א', אגרת שג הרב מנדל הכהן (מארגן אספת קרקוב) · כ"ח אייר תר"ע – יפו

אין השעה ראויה לאספה שמטרתה חידוש הסמיכה. הדור קטן בדעתו, ואין דבר שמעורר לעז כמו ניסיון לחדש דבר שכבר נדחה. מה שאפשר הוא לכנס אספת רבנים גדולה בירושלים, באופן קבוע כמו קונגרס, שתעסוק בענייני האומה. היא תוכל גם להכין את הרקע לרעיון הסמיכה, אבל זה לא יהיה העיקר.

כרך ב', אגרת שנג הרב מנחם מנדל היילפרין · כ"ח אדר תרע"א – יפו

הרב קוק שולח קול קורא להצלת ישיבת 'תורת חיים' בירושלים, שמשמשת מבצר לתורה ובה מאות תלמידי חכמים. בגלל צוק העתים היא על סף משבר, ותלמידיה רעבים. הרב קוק קורא לרבנים ולנדיבים להצילה.

כרך ב', אגרת שנד מחותנו, הגביר אלעזר משה סלוצקין · כ"ח אדר תרע"א – יפו

הרב קוק מבקש מסלוצקין להציל את בית היתומים שייסד ר' יהושע לייב דיסקין בירושלים, בראשות ר' יצחק ירוחם. בגלל המשבר הוא עומד ליפול, ושלוש מאות יתומים עלולים ליפול בידי המיסיון. בירושלים נאספו 600 נפוליאונים, וחסרים 300. במקום לפזר את נדבותיו לשמחת בר המצווה וחנוכת הבית, שירכז אותן כאן.

כרך ב', אגרת שנו ר' אייזיק בן־טובים · ניסן תרע"א – יפו

מכתב עידוד לבן־טובים, שהשקיע מכוחו בבית מושב הזקנים בירושלים, שנקלע למשבר. הרב קוק מבטיח שכל מה שעשה בארץ ישראל ייזכר לעד, ומאחל לו נחמה.

כרך ב', אגרת שס הגאון ר' חיים ברלין ורבני ירושלים · כ"ג אייר תרע"א

הרב קוק מבקש לחזק את ההשגחה על תרומות ומעשרות בשוק ירושלים, כפי שהייתה עד כה. אם ההשגחה בשוק תתרופף, תתרבה אכילת טבל, ואילו ההשגחה בשוק מחזקת את ההפרשה גם ביפו ובמושבות, ואפילו אצל יחידים בבתיהם.

כרך ב', אגרת שסז רבני ירושלים, ספרדים ואשכנזים · י"ח תמוז תרע"א – ירושלים

בשוק בירושלים יתקבל רק מה שבא עם תעודה מהמשגיחים הקבועים במושבות. ענבים בלי הכשר חשודים בטבל, דמאי, ערלה וכלאיים.

כרך ב', אגרת שצג ועד 'בית רחל' (הרבנים שאול חיים הורוביץ ויהושע צרבינסקי) · ט"ו מרחשוון תרע"ב – יפו

גילוי דעת על קניית מגרש מול קבר רחל: חשוב שתהיה נחלה לישראל ליד הקבר, ובה מוסד של תלמידי חכמים ומקום ישוב לעובדי אדמה. את הרעיון התחיל ר' צבי הירש קלישר. הכספים יופקדו בבנק אפ"ק. הערעורים נבעו מהגזמה בתוכניות, אבל גם התחלה קטנה ראויה. 'יש תקוה לאחריתך'.

כרך ב', אגרת תכח הגאון ר' חיים ברלין · ג' סיון תרע"ב

הרב קוק מעורר שוב על חיזוק השמירה בשוק בירושלים בעניין תרומות ומעשרות מן המושבות, ומבקש לחזק את ידי המשגיח הראשי, הרב בן ציון ידלר. לא יתקבל דבר בלי תעודה מהמשגיחים שמינה.

כרך ב', אגרת תעד רבני ירושלים וראשי הכוללים · כ"ה כסלו תרע"ג – יפו

השוק בירושלים הוא 'הבריח התיכון' של שמירת תרומות ומעשרות ביהודה. עד כה עזרו לכך האדר"ת, ר' שמואל סלנט ור' חיים ברלין. אחרי פטירתם הרב קוק מבקש מכל רבני ירושלים להמשיך לתמוך ולממן את ההשגחה.

כרך ב', אגרת תפה הגביר לזר פוליאקוב ורעייתו רוזליה · ב' שבט תרע"ג – יפו

בקשה דחופה לעזרה לבית החולים הכללי בירושלים (ביקור חולים). אחרי המשברים שפקדו מוסדות בירושלים, המצב של בית החולים 'נורא ומחריד', ו'באו מים עד נפש'. הרב קוק פונה אל גדולי הנדיבים להושיע.

כרך ב', אגרת תפו הגביר הרב זליג פרטיץ · ד' שבט תרע"ג – יפו

הרב קוק מבאר את בקשתו הטלגרפית: בית החולים הכללי בירושלים בסכנה. שערי ההלוואות נעולים, ההוצאה היומית גדולה, והבניין חייב להיגמר. חיי מאות נפשות תלויים בו, והרב קוק מבקש עזרה מהירה.

כרך ב', אגרת תפז ד"ר ד' מגנוס · י"ב שבט תרע"ג – יפו

הרב קוק מסביר את הבקשה הטלגרפית: בגלל המשברים ומלחמת הבלקן נסגרו ההלוואות, ובית החולים הכללי בירושלים בסכנה. הרב קוק מבקש שישפיע על הנדיבים להציל את הבית.

כרך ב', אגרת תקיב הרב משה זבולון מרגליות (רמ"ז), ניו יורק · י"ד אדר ראשון תרע"ג - יפו

הרב קוק שולח קבלות ממוסדות ירושלים על כספים שהעביר. בהערה: ישיבת 'תורת חיים' זקוקה לחיזוק רב כדי שלא תיהרס. יש לזכור גם את 'עץ חיים', את בית החולים הכללי ואת 'שערי תורה' ביפו עם בית התבשיל ובית המלאכה.

כרך ב', אגרת תקטו הרב משה זבולון מרגליות, ניו יורק, ורבני ונדיבי אמריקה · כ"ה אדר ראשון תרע"ג - יפו

קריאה נרגשת לרגל משבר החלוקה בירושלים: 'מחשבה עדינה' של תיקון, שלא כוונה לזמן ולמקום, עלולה להפוך לתקלה. הישוב הישן והחדש קשורים קשר אורגני של נשמה וגוף. הישוב הישן בקדושתו משפיע אור על כל הישוב, ובכללו על החדש. הרב קוק מבקש לא לשנות את סדרי הצדקה הקדומים שייסדו גאוני יעקב ולא לחלל את הקודש גם בשם תיקון.

כרך ב', אגרת תקמג דוד ילין ויוסף מיוחס · ד' סיון תרע"ג - יפו

הרב קוק מאשר את תקנות האגודה (כנראה לגאולת מקומות קדושים), ומציע תוספות: העברת המקומות על שם יחידים בלי זכות למכור או לשעבד; רב בוועד; ענייני דת בהסכמת הרב; ירושה רק ליורשים יהודים. אין לעכב, ויש להתחיל בהדפסה ובתעמולה.

כרך ב', אגרת תקנח ועד החברה להחזקת המקומות ההיסטוריים (ד' ילין, י' לוי, י' מיוחס) · ב' דראש חודש תמוז תרע"ג - יפו

הרב קוק חותם על הקול קורא בשני תיקונים: במקום 'עם נכר היודע יותר ממנו', שהוא מעליב, נוסח מעודד - 'היודע גם הוא... שנזדרז יותר ממנו'; ובמקום שם משפחה ישראלית שאולי שגגה, נכתב 'משפחה יהודית ידועה'. הרב קוק מקווה שהמקומות הקדושים ישובו לרשותנו.

כרך ב', אגרת תרא הרב יואל וגמייסטר, ורשה · כ"ח אלול תרע"ג - יפו

כחבר בוועד החברה להחזקת המקומות ההיסטוריים, הרב קוק פונה לוגמייסטר להצטרף. קברי מלכים, נביאים וצדיקים 'זנוחים בידי זרים', בעוד ששאר הארץ נגאלת לאט. הרב קוק קורא לגדולי החסידות בוורשה לתמוך - 'עד מתי עוזך בשבי'.

כרך ב', אגרת תרז הרב שמואל חיים הלוי הורוויץ · ערב יום הכיפורים תרע"ד - יפו

הרב קוק שמח על ההשתדלות למען שומרי שביעית, ויעזור, בתנאי שיצורפו לוועד גדולי ירושלים ויסודר שמירת הכספים. על קבר רחל יכתוב לד"ר לוי אחרי החג.

כרך ב', אגרת תרלא בית הדין של הספרדים והאשכנזים בירושלים · י"ז טבת תרע"ד - יפו

הגיע הזמן לתקן את שוק ירושלים בעניין התפוזים מפרדסי היהודים, שנמכרים על ידי נכרים כשהם טבל. יש להודיע שלא יקנו תפוזים בלי תעודת הכשר, כמו שנעשה בענבים, ולגבות קבק מכל תיבה למימון ההשגחה.

כרך ב', אגרת תרנט ועד פתח תקווה · ט"ו שבט תרע"ד - יפו

יש לכבוש את שוק ירושלים לתפוזים יהודיים, ויש לזה 'עתיד נכבד'. יחידים לא ימכרו לנכרים, ויבטלו את דעתם לטובת המסחר הכללי.

כרך ב', אגרת תרס אגודת 'הפרדס' בפתח תקווה · ט"ו שבט תרע"ד – יפו

אין לשים לב לחומרות 'המתמיהים' שמעכבות את המסחר, כי גדולי ירושלים ובית הדין מאוחדים בהגנת השוק לטובת ישראל. הרב קוק מבקש לא לקמץ בסחורה ולהוריד את המחיר ככל האפשר.

כרך ב', אגרת תרסב ע' ליבריכט, אגודת 'הפרדס' · כ"ב שבט תרע"ד – יפו

הרב קוק פונה בחריפות: אין לו כל נגיעה בדבר, אפילו לא דתית; רק טובת הישוב. 'כיבוש שוק לעם הוא נפש המאזניים של הפוליטיקה'. אנו חולמים על רחוק ומזניחים את ירושלים, שיש בה כבוד לאומי ורווח. אם לא יספקו פירות, יאלצו הרבנים להתיר פירות נכרים – 'עוד הפעם חרפה'. הרב קוק נותן שבוע ימים.

כרך ג', אגרת תשמב הרב ד"ר ל' ליטמן, צירי‍ך · כ"ב מרחשוון תרע"ו – סנט גאלן

התקבל מברק מראשי ירושלים שבית החולים הכללי 'ביקור חולים' ייסגר אם לא תגיע עזרה מיידית. הרב קוק מציע לפרסם קול קורא בעיתונו, ברשות רבני שווייץ, כדי להחזיק את הבית עד שתגיע עזרה מאמריקה.

כרך ג', אגרת תשמט הרב ד"ר וולף, שאדעפאן (?) · ט"ז כסלו תרע"ו – סנט גאלן

בקשה לגייס תרומות לבית החולים הכללי בירושלים, שעומד להיסגר. כבר פורסם קול קורא בעיתון של ד"ר ליטמן, ונענו רבים.

כרך ג', אגרת תשנב קול קורא לנדיבי ארצות אפריקה · ה' טבת תרע"ו – סנט גאלן

המוסדות שהם 'עמודי התווך' של ירושלים – תלמוד התורה, ישיבת 'עץ חיים' ובית החולים 'ביקור חולים' – במצב מסוכן. גדולי ירושלים מינו את הרב אברהם יעקב הכהן באלכסנדריה כסוכן, והשד"ר יעקב וולפרט נשלח לאסוף. הרב קוק קורא לתרום.

כרך ג', אגרת תשנד הרב משה זאב רם · כ"ו טבת תרע"ו – סנט גאלן

ברכה לבנו אברהם יצחק על הסמכתו לרופא. מכתב הרב הופמן לא נגע בעיקר: הרב רם הוחזק בשחיטה גם אחרי בוא ד"ר לבנשטיין, ואין להשוות למנהג קהילות אשכנז. על לונדון: הרב קוק מברר שאין מחלוקת. נשלחו כאלף וחמש מאות פרנק, ועוד מבזל ופרנקפורט, לבית החולים בירושלים.

כרך ג', אגרת תתנח בנו, הרב צבי יהודה · כ"ה כסלו (חנוכה) תרע"ח – לונדון

ממברק של סלוצקין מאלכסנדריה נודע שבני המשפחה ברחובות בשלום. ירושלים נכבשה בידי הבריטים, ויש תקווה לשמוע על ההורים. הרב קוק היה בליברפול ביסוד ישיבה, ושם הגיעה הבשורה על כיבוש ירושלים. הרב קוק מצטער שהרצי"ה מתעכב בכתיבה.

כרך ג', אגרת תתסא הוריו, דודתו ואחיו שמואל (בעברית וביידיש) · מוצאי שבת ח' טבת תרע"ח – לונדון

הגיעו ידיעות ראשונות מבני המשפחה בארץ על 'ישועת ה'' (שחרור ירושלים). הרב קוק מחכה למכתבים בכתב ידם. צבי יהודה בסנט גאלן, האח דב בער בילי‍סבטגרד, וחיים בסראטוב. הם שלחו מכתבים וכספים, אבל לא קיבלו אישור. ביידיש לאמו: הרב קוק מבקש מכתב בכתב ידה.

כרך ג', אגרת תתסב אחיו, הרב שאול חנה (רש"ח) · מוצאי שבת ח' טבת תרע"ח – לונדון

בליל שבת 'נתמלא הבית אורה' ממכתביהם, 'המבשרים את ראשית ישועת ה''. עכשיו יש לסדר את העבודה ואת ההתכתבות 'בישוב הדעת', לחשוב על המוסדות, על ת"ח ועל עבודות הציבור. תודה על הטיפול בבנותיו.

כרך ג', אגרת תתסג בנו, הרב צבי יהודה · ח' טבת תרע"ח – לונדון

הרב קוק שולח לבן את מכתבי המשפחה מהארץ, שמראים 'את הרושם הגדול של תשועת ה'. הגיע קול קורא מעסקני הארץ להתכונן למצב החדש.

כרך ג', אגרת תתסז 'דגל ירושלים' – מכתב גלוי ביידיש ובעברית · (טבת תרע"ח) – לונדון

קריאה לכל העולם היהודי הדתי להתארגן תחת 'דגל ירושלים' לבניין הארץ. 'דגל ציון' (הציונות) מאגד חלק מהעם על בסיס האינטרסים החילוניים, ורבים אינם יכולים להצטרף אליו. ציון מבטאת את המלוכה והכוח העולמי, וירושלים את המטרה הקדושה – המקדש והסנהדרין, ומשם תצא תורה. יש להירשם כחברים ולייסד סניפים.

כרך ג', אגרת תתעח ברכה ל'ועד הצירים' (משלחת ויצמן לארץ) · כ"ח אדר תרע"ח – לונדון

'שלוחינו הקדושים... קדושה היא מלאכותכם': הם 'שלוחי כלל ישראל', ו'שלוחי דרחמנא'. עליהם לכבד את 'כל קדשי ישראל', ולא לחזור על טעויות שליחים קודמים שפגעו ברגשות הכלל. שתהיה אהבה שווה ל'ישוב הישן והחדש'. שיתאכסנו באכסניות יהודיות. שלא יעלו להר הבית – 'טמאי מתים אנחנו' – אלא יעמדו 'לפני הכותל המערבי'. כמו זקני הכהונה לכהן הגדול: 'משביעין אנו עליך'.

כרך ג', אגרת תתפו רשימות לתוכנית 'הסתדרות ירושלים' · (תרע"ח) – לונדון

'ירושלים' היא 'תנועה קיימת בישראל סבא מאז'. הציונות היא ענף ממנה, ותתוקן כשתתקרב לרוח הקודש. מוסדות הקודש וכספיהם בארץ יהיו בידי שומרי המצוות. יש לתמוך בפוליטיקה הלאומית ולייסד הסברה פוליטית ממקור התורה והנביאים; עיתונים בעברית, ביידיש ובשפות העמים; 'קרן קיימת דתית'; ישיבה עולמית גדולה בירושלים בבניין מהודר, עם סניפים; מושבות, קבוצות וחוות 'כדת משה וישראל'.

כרך ג', אגרת תתפח 'צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים' (חוברת ביידיש) · (תרע"ח) – לונדון

מטרת 'דגל ירושלים' כפולה. בכמות: להביא לעבודת הבניין את 'כלל ישראל האמיתי', החלק הדתי והעמוק, שאינו יכול להיכנס להסתדרות הציונית בגלל פערי השקפה. באיכות: להקים 'ישיבה עולמית' בירושלים, לצד הישיבות הקיימות, שאליה יבואו צעירים מהגולה ומהארץ לכמה שנים, ותהיה בה מחלקה לעריכת ספרים לפי צורכי הזמן.

כרך ג', אגרת תתפט הרב דב בער הלוי עפשטיין, ירושלים · כ"ה סיון תרע"ח – לונדון

בתחילה חשב שהישיבה הגדולה תהיה ב'יבנה', אבל אם בירושלים יקימו מוסדות לחכמות חול, אין להעביר את 'גדולתה של תורה' למקום אחר. רוב הישיבות הגדולות בחוץ לארץ נהרסו במלחמה. הרב קוק מבקש מהרב עפשטיין לאגד את גדולי ירושלים ל'דגל ירושלים'.

כרך ג', אגרת תתצ אחיו, הרב שאול חנה · כ"ו סיון תרע"ח – לונדון

'ריש מילין' – גם 'הלשון החתום שבו יש בו סגולה'. הרב קוק יודע שיידיש לא תתקבל בארץ, אבל בגולה צריך לדבר בשפת ההמון, ואין ביטוי שמדבר אל הלב כמו 'פרום' ביידיש. החוברת השנייה עושה רושם. הרב קוק שואל על 'יועד הרבנים' בירושלים ועל התנהגות 'השלוחים' (המשלחת) כלפי המוסדות, ומבקש לחזק את הקשר עם אנשי הרוח בארץ. 'המזרחי' יוכל להיכנס, 'אגודת ישראל' תלך שלובת יד, ועם הציונות – אחווה. הרב קוק שואל על כספי הישיבה, על הרבנות ביפו ועל המשפחה.

כרך ג', אגרת תתצא הרב א"ר צ'רני, ברמינגהם · כ"ו סיון תרע"ח – לונדון

אין להבליט את הצד השלילי של 'הזרם הקיצוני'. דרך התגברות הנשמה הפנימית בתחייה ישובו גם הרחוקים: 'לאותו המקום הירוד שלאומיות טבעית חילונית אינה יכולה לחדור, יכול לחדור הניצוץ הקדוש'. הרב קוק מתכנן מאסף ביידיש.

כרך ג', אגרת תתצט הרב מאיר צבי יונג, לונדון · ז' מנחם אב תרע"ח – הרוגייט

הבריאות מעכבת אותו. עניין 'המזרחי' אינו נוגע להם; רבים שאינם רוצים להתאגד עם הציונות ייכנסו לאגודה, וממילא יתרומם גם 'המזרחי'. התקבל מברק מתלמודי התורה במושבות, שהוצאתם 260 לירה לחודש; הרב הרץ כבר שלח 400, ויש לזרזו שוב, אחרת המורים 'פורקי העול' ימשכו את הילדים. הרב קוק מציע לקבוע את ערב ר"ח אלול ליום תענית ותשובה.

כרך ג', אגרת תתק בנו, הרב צבי יהודה · יום טוב גדול, ט"ו מנחם אב תרע"ח – הרוגייט

הם בהרוגייט כשלושה שבועות, והעבודה מתעכבת, אבל התנועה כבר 'על מסילתה'. כדאי לתרגם את החוברות ואת הקול הקורא לשפות כל מדינה. עכשיו צריך להתחיל בצעדים מעשיים: לתמוך באופן עצמאי במוסדות הקודש בארץ, כלומר בתלמודי התורה במושבות וביפו, ב'תחכמוני' ובישיבות ירושלים. ד"ר לוין עומד בראש 'נצח ישראל'; נשלחו לו 400 לירה, והוא מבקש 1000. 'אנו באים להוסיף לעמנו את אמצו העיקרי, בתתנו להתנועה הלאומית צביון של קודש', ואת התנועה הזאת צריכים להוביל אלה שעומדים על הקודש. הצעת הרצי"ה לשבת בציריך לשם עבודת הדגל מתקבלת.

כרך ג', אגרת תתקט הרב יעקב משה חרל"פ · כ' אלול תרע"ח – הרוגייט

ברכת השנה, והתנצלות על מיעוט מכתבים. 'הסתדרות ירושלים' מסתעפת לשלושה: התנועה הירושלמית – אידיאלים ודעות שיעוררו רוח קודש; ההסתדרות – חיזוק הקודש בארץ 'בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות' לכוח של חול; ו'דגל ירושלים' בידי תמימי דעים, ובראשם גדולי תורה. הישיבה העולמית חייבת להיות בירושלים, ופניה אל הצעירים מכל הגולה, מהישיבות שנחרבו, למאות ולאלפים, 'לכח מכריע על תגבורת החול'. מהישיבות הקיימות יבואו לזמן קצוב, וכל ישיבה תעמוד במעלתה. 'כלים גדולים עלינו להכין' לאורות העתידים.

כרך ג', אגרת תתקי בנו, הרב צבי יהודה · ערב ראש השנה תרע"ט

ברכת השנה, גם לאברהם קמחי ולמשה ויסבורד, ותלונה שהרצי"ה לא כתב זמן רב על ענייניו הפרטיים. נוסדו אגודות בכמה קהילות, ובעיקר בלידס ובמנצ'סטר, אחרי נאומיו. הרב קוק רוצה להוציא הכול גם בתרגום ללשון הקודש, כי ביידיש 'לזרא' בארץ. היום ביקרו אצלו חיילים מהלגיון האמריקאי – 'רוח חדש... נושב במחנה ישראל'. הרב קוק שואל על תרגום החומר לגרמנית, על עלות לשכה בציריך ועל יחס העיתון השבועי של ליטמן.

כרך ג', אגרת תתקיא אחיו, הרב שמואל · ז' תשרי תרע"ט

ממכתב חיים ושרה נשמע גם על שלום אחיהם הרב דב בער ועל מחותנו של שמואל. בתמיכת מוסדות הקודש ו'נצח ישראל' יש עיכובים; הרבה תלוי בכך שהתנועה 'ירושלים' תלבש 'צורה עולמית'. הרב קוק מתכנן להדפיס בעברית את מה שנדפס ביידיש, ולהוציא מאסף 'דגל ירושלים'. יש לחזק את ההסתדרות בארץ; הם מקווים לקרן לישיבה עולמית בירושלים, ולמשלחת ברשיון הממשלה הבריטית בשם 'הקומיסיה ירושלים', שתכונן את מוסדות הקודש במעמד חופשי. יסודות התנועה הלאומית יעמדו בכוח החול, וכוח הקודש יעמוד בחופשו – 'מטרתנו היא אך לבנות ולא להרוס'. הרב קוק תמה שלא קיבל מכתב מאחיו הרב שאול חנה.

כרך ג', אגרת תתקיג (נמען לא מפורש; כנראה תשובה לשואל על התנועה) · י"ב תשרי תרע"ט

סניפים נוסדו בכמה קהילות, ובחורף יוצא מאסף 'דגל ירושלים'. התנועה מתחלקת לשלוש מחלקות: 'האידיאה ירושלים' - בירור הערך המקודש של התנועה הלאומית ושל קשר ישראל לארצו, גם בעיני חסידי אומות העולם; 'ההסתדרות ירושלים' - כל מי שרוצה לראות את הארץ בנויה בהדרת קודש, גם מי שאינו 'שלם באמונה' לגמרי; 'הדגל ירושלים' - שומרי התורה בחייהם הפרטיים. במעשה: לחזק את המוסדות הקיימים כדי שלא יזדקקו למבזיהם; ישיבה עולמית מפוארת בירושלים כנגד הצעירות החילונית שתתרחב בעקבות האוניברסיטה; קרן לספרות; ובית דין גדול בירושלים לכל האומה. בעניין השפה: החרמה גמורה של היידיש מוקדמת מדי. גם ארץ ישראל צריכה להשתתף ביצירה ולא רק לקבל כספים. אין להפריד בין הכוחות, גם עם 'הפשרנות המזרחית'.

כרך ג', אגרת תתקיח בנו, הרב צבי יהודה · ג' מרחשון תרע"ט

הימים הנוראים עברו כשורה, עם בשורות כלליות טובות. התנועה מתקדמת, ומעטים מבינים איך תנועה 'אצילית' חובקת המונים בלי לגרוע מאגודות קיימות. הוועד הכללי בירושלים שלח לו כעין כתב רבנות לירושלים, עם הבטחת פרנסה בכבוד. הרב קוק השיב שאם טובת העיר דורשת זאת לא יימנע, אבל צריך שיתאחדו כל הכוחות: בתי הדין, ראשי המוסדות, המושבות, וגם הספרדים. מאסף 'דגל ירושלים' ייצא ביידיש ובעברית, והרב קוק מזמין את הרצי"ה לכתוב. מר עמוס הספרדי התלונן שהרצי"ה מחמיר במאכלים עד שבריאותו נפגעת; אין להחמיר בפת פלטר במקום חשש בריאות.

כרך ג', אגרת תתקכז בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג כסלו תרע"ט

הרב קוק מבקש מכתבים כל שבוע, ואפילו קצרים, כי העיכוב מצער את אמו. ראוי כבר להתכונן לשיבה. מתחילים בתעמולה מזורזת. אי אפשר לוותר לגמרי על היידיש, שהיא שפת ההמון, אבל צריך לכתוב גם בעברית. ל'קנאת השפה' המופרזת יש לשים גבולות, כי יש בה הרבה 'מלאכותיות... מצד החיקוי הקופי'.

כרך ג', אגרת תתקכח הוריו ובנותיו (ולאמו ביידיש) · ה' חנוכה תרע"ט

עניין הרבנות בירושלים: הרב פסח צבי פרנק כתב לו בחורף שעבר, ועכשיו כתב הוועד הכללי שני מכתבים, וגם ביקשו מהרב הראשי הרץ לעזור ברשיון יציאה. הרב קוק משתוקק לקבוע את דירתו בירושלים, אבל אינו יודע את המצב ואם העול לפי כוחו. מיפו לא קיבל שום פנייה. הרב קוק ביקש מאחיו ומחתנו לברר. אילו כתבו כל המוסדות הכשרים יחד שהם רוצים שיפעל בשבילם, היה אפשר לעשות הרבה, אבל כשהציונים מכריזים שהם מכלכלים הכול, קשה. חובה שלא להפקיר את הכספים של יראי ה', ולשם כך נחוצה 'הסתדרות ירושלים'. הרב קוק מבקש מבנותיו לכתוב ולהצליח בלימודיהן. לאמו ביידיש: הרב קוק היה רוצה לקבל את כתב ידה (בצירוף תרגום).

כרך ג', אגרת תתקל הרב זאב יעבץ · י"ד טבת תרע"ט

ברכת אריכות ימים. החינוך הוא הפינה היסודית לבניין העתיד, אבל החינוך צריך סביבה חומרית ורוחנית שתסייע לו, ולכן נחוצה התחזקות כוללת של התנועה הירושלמית, שתזרוק 'נשמה אדירה' בתוך התנועה הלאומית. הממשלה הבריטית בארץ כבר מכירה ששני זרמים פועלים בבנייה: זרם של חול (הפועלים והמורים המודרניים) וזרם של קודש. הנציב האנגלי, בביקורו אצל זקני הרבנים, הביע אהדה לחלק המקדש את חייו בתורה. כל מהלך החול של התנועה הלאומית הוא 'רק פרוזדור' לטרקלין של תחיית קודש.

כרך ג', אגרת תתקלא בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז טבת תרע"ט

הוחלט שהדגל וההסתדרות הם שני חלקים: הדגל הוא הכוח הפועל (דמי חבר כעשרה שילינג), וההסתדרות היא הכוח העוזר (שני שילינג לשנה). כך גדל מספר החברים בלי חשש מהשפעת רחוקים. 'אגודת ישראל' בשווייץ (ד"ר לוונשטיין) הציעה התחברות עם הציונות הכללית, והרב קוק מתנגד: הציונות צריכה להיות כוח עולמי שאינו עוסק בקודש, והחיבור יטשטש את ענייני הקודש. עם האגודה הם מאוחדים ברוח; האגודה עוסקת ביהדות הגולה, ו'ירושלים' בקודש של ארץ ישראל. הגיע מכתב שלישי מירושלים על הרבנות, אבל ענייני ההסתדרות דורשים עיכוב. הרב קוק עוסק במחאה על הרציחות בפולין.

כרך ג', אגרת תתקלב בנו, הרב צבי יהודה · כ"ז טבת תרע"ט

צרות היהודים בארצות שונות מרעישות את הלב. לאגודת ישראל בשווייץ: יתאחדו בכמה ענפי עבודה, אבל התנועה צריכה לעמוד בפני עצמה. הציונות החילונית לבדה לא תמצא מפתח לא לנשמת האומה ולא ללב האומות.
מירושלים כותבים מכתב אחר מכתב שיבוא - הוועד הכללי, הרב צבי פסח פרנק, בית הדין של הפרושים, ור' נ"ג בראדער, שמבטיח פרנסה ואין התנגדות. הרב חרל"פ 'הולך בגדולות' ומציע לקחת 600 תלמידים לישיבה, אבל אין כעת אפילו מאה מוכשרים; צריך תחילה לקבץ כספים ולבנות בניין. מאמר שהתקבל לאסוף פסימי מדי, ויבקשו מהכותב לסיים במסקנה אופטימית. אין להקדים מעשים לפני ההתפשטות הרוחנית והמספרית - 'לא נוציא פרי בוסר'.

כרך ג', אגרת תתקלד הוריו, בנותיו ובני המשפחה (ולאמו ביידיש) · י"ד שבט תרע"ט

מבנו הרצי"ה מגיעים מכתבים, אבל אין קשר דואר עם רוסיה. הרב קוק מחכה לדברים ברורים מאחיו שמואל ומחתנו ישראל, שהיו בירושלים. צעיר בשם עליאש, שנסע לעבוד במשרד ציוני, ימסור להם פרטים. אילו היה קשר עם אחיו הרב דב בער, היה מזמינו לאנגליה. התנועה הירושלמית היא שתגן מפני ההפרעות של הציונות החילונית: החול והקודש, כל אחד בגבולו, יבנו יחד את בית ישראל, ולא בשעבוד בני תורה 'בקרן זוית מזרחית' - 'להיות עבדי ה' ולא עבדים לעבדים'.

כרך ג', אגרת תתקמא בנו, הרב צבי יהודה · י"א אדר שני תרע"ט

אין הרב קוק יכול להגיע לאסיפה בציריך, כי הרשיון יתעכב שבועות; הרב ריטר ישלח צירים בשם 'דגל ירושלים'. ועד יפו ביקש שישוב במוקדם, ובירושלים עומדים על דעתם; ליפו השיב שאינו יכול להכריע מרחוק. הנסיעה מתעכבת בעיקר בגלל הרצי"ה, ועליו להשתדל ברשיון כדי לבוא מהר; אולי יגיעו לארץ לפני פסח.

כרך ג', אגרת תתקמג בנו, הרב צבי יהודה · כ' אדר שני תרע"ט

על הרצי"ה להשיג רשיון מעבר דרך צרפת. רוב אנשי המעשה בתנועה מסתכלים על 'המצב המשטרי' (המדיני), ואילו הרב קוק מסתכל על התוכן הרוחני; 'אל תתאוה לשולחנם', וכתרך גדול מכתרם. עדיין לא הוחלט אם ירושלים או יפו; צעיר שביקר כתב שביפו המצב ברור, ובירושלים סתום מרוב הסיעות. בגלל תעמולת המזרחי עיכבו את הפעילות הפומבית, שלא ייראה כחטיפת אנשים. בעניין השבויים: יש לבקש מממשלת שווייץ להתיר את כניסתם. ירושלים כותבים שההסתדרות תופסת שם מקום גדול. ברכת מזל טוב לר' משה ויסבורד.

כרך ג', אגרת תתקמו הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה · ח' אדר שני תרע"ט

הרב קוק שמח בחידוש הקשר מימי נעוריהם ובחיבה שהראה לבנו הרצי"ה. האסיפה הסכימה לא לעשות פירוד בפוליטיקה כלפי חוץ. אבל צריך להדגיש את תוכן הקודש שבשאיפה לארץ ישראל: זו האמת שבלב האומה; היא תעורר כבוד בלב העמים; והיא תחבב את הקודש על הנוער. 'הופעת הקודש בעוצם בהירותו' אפשרית רק בהתאגדות כללית שמטרתה לחשוף את מקור החיים של התנועה הלאומית. כל התנועות הן ענפים, גם הכופרים בכך - 'מאן דאמר לא בעינא דימלוך עלי מלכא, מכל מקום מלכא מליך עליה' (על פי הירושלמי בשבועות).

כרך ג', אגרת תתקנ הרבנים חברי הוועד הכללי של כנסת ישראל, ירושלים · ב' ניסן תרע"ט

הרב קוק מודה על מכתבם ועל צ'ק של 100 לירה. הרב קוק מקווה לנסוע בחודש אייר, ומבקש שיודיעו במברק אם יש עניין כללי שיוכל לפעול לטובתו.

כרך ג', אגרת תתקנא בנו, הרב צבי יהודה · ב' ניסן תרע"ט

הטרדות רבות, ובעיקר הנפשיות: מצד אחד צריך לקדם את ההסתדרות, ומצד שני התומכים אינם תופסים את 'הוד הנשמה שברעיון' ושוקעים במעשיות. בארץ יוכל לעבוד טוב יותר. בני המשפחה נוטים לקביעות בירושלים. מירושלים שלחו 100 לירה, וכתבו שכל החוגים, גם הספרדים, שמחים על בואו. הם מחכים לבן מיד אחרי פסח, ואולי ייסעו דרך שווייץ.

כרך ג', אגרת תתקנד הוריו (ולאמו ביידיש) · י"ג ניסן תרע"ט

ברכה להוריו שמלאו להם שבעים וחמש שנים באדר שני. אחרי חילופי מכתבים עם הוועד הכללי, והסכום ששלחו כסימן להסכמה, החליטו: 'שתהיה פינתנו ישרה לירושלים'. הרב קוק מקווה לפעול שם 'בדרכי נועם', גם ביחס לשאר הקבוצים בארץ. לאמו ביידיש: הרב קוק חוזר על הברכות לרגל יום היובל.

כרך ג', אגרת תתקנז בנו, הרב צבי יהודה · ט' אייר תרע"ט - לונדון

מירושלים מחכים מאוד לבואם וקשורים בקשר ידידות. הם מוכנים לנסיעה, אבל מחכים לבן, ועדיין לא השיגו את התעודה לשלוח לו. עליו לעשות כל האפשרי.

כרך ג', אגרת תתקנח בנו, הרב צבי יהודה · י"ב לעומר תרע"ט

הם משיגים רשיון, ואז יוכלו לכתוב מכתב שיקל על נסיעת הרצי"ה; אבל אם הרצי"ה יכול לנסוע בלי לחכות - שלא יאחר. הוועד הכללי בירושלים שלח 100 לירה ומכין דירה ומשרד, ומוועד העיר ביפו הגיע מברק שגם הם מכינים דירה; ההחלטה תהיה בארץ. מכתב הרב פינס מראה 'קינטור' עם אנשי 'אגודת ישראל', והרב קוק מצטער: מטרת ההסתדרות היא 'לרומם את נס השלום'.

כרך ג', אגרת תתקסו הרב זאב יעבץ · ערב ראש חודש מנחם אב תרע"ט

מקום הדירה עדיין לא הוחלט סופית, אבל נראה שיהיה בירושלים. הקינטור והמרירות שגברו בסיעות אחדות יהיו 'כצל עובר', ובמקום איבה ותחרות תצמח 'אהבת אחים', כי קשר אחדותנו 'מנצח... את כל חפץ הקרעים'.

כרך ג', אגרת תתקעא ר' אלכסנדר הערמאן, לונדון · ט"ז אלול תרע"ט

הרב קוק מצטער שלא נפרד ממנו כראוי. מאז ששב הקיפוהו אוהבים רבים. דירתו תיקבע בירושלים, אבל יישאר קשור ליפו ולמושבות, ויהיו לו גם שם דירה ומשרד.

כרך ד', אגרת תתקעז הרב זלמן פינס · ה' תשרי תר"פ

אחרי טרדות רבות הם נכנסים כעת לדירה קבועה בירושלים. התעמולה ל'הסתדרות ירושלים' תימשך במרץ, ובקרוב יודיע על תוצאות מעשיות. הרב קוק שמח לשבת 'בתוך עמי', בהמון מכבד, ונס השלום והאחווה מוכן להתנוסס.

כרך ד', אגרת תתקעט ועד הסיוע ביוהנסבורג ובקייפטאון · (תר"פ)

מוסדות הקודש בירושלים, אבני היסוד לבניין, נתונים 'בלחץ ובמצור'. הרב קוק קורא לוועד לחדש מיד את התרומות, שלא הגיעו זמן רב.

כרך ד', אגרת תתקפט הרב יצחק ירוחם דיסקין · ט' כסלו תר"פ - ירושלים

מצב העיר מבית ומחוץ מחייב פעולות לחיזוק התורה והיהדות. הרב קוק מזמין את הרבנים לאסיפה בביתו, ומבקש שהרב דיסקין, 'זקן הגאונים', יעמוד בראשה; גילוי הדעת צריך להיות מאוחד. אם אינו יכול לבוא, שישלח את דעתו בכתב.

כרך ד', אגרת תתקצב ד"ר ב' רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן, ניו יורק · י"א כסלו תר"פ

הנסיעה לאמריקה נמנעה, ובארץ התברר עד כמה דחופים העניינים: אי אפשר שירושלים תרכז רק את הצעירות החילונית דרך האוניברסיטה. יש להתחיל בבניין ובקרן לישיבה המרכזית, ואחר כך לקבוע תוכנית בהסכמת חכמי הדור. הרב קוק שואל על נדבת גיסיו של הרב לוינטל, ומספר על מגרש עם בניין שאפשר לקנות. הישיבה היא אחד מסעיפי התנועה, שתפעל 'בחופש מוחלט' וביחס ידידותי לחילונים. החלו צעדים לבית דין כללי.

כרך ד', אגרת תתקצג הרב דב לוינטל, רב פילדלפיה · י"ג כסלו תר"פ

אחרי שנפרדו בלונדון היה עליו להקדים את נסיעתו, ושם 'יסר יסרני ה' באסון נורא, בבתי הצעירה'. הרב קוק שואל על סכום נדבת הגבירים ומה יוקצה למגרש, כדי לקבוע ועד בניין. הם אינם מפריעים לעבודת החול, אלא מוסיפים לה הדרת קודש, וזה גם יחזק את המהלכים הפוליטיים. צריך תעמולה באמריקה ל'ירושלים': מהלך החול ילך במסילתו, ומהלך הקודש יקבע 'צביונו, שיטתו, רוחו, מפעליו ומשרדיו'.

כרך ד', אגרת תתקצד הרב חיים הירשנזון, רב הובוקן · י"ד כסלו תר"פ - ירושלים

תודה על ספרו 'מלכי בקודש'. על הגדוד העברי: אין לחייב, אבל אין לזלזל במתנדבים. מינוי מלך: אין איסור בכל צורת ממשל שהיא לטובת ישראל. במקום המקדש הרב קוק חולק: אי אפשר להכריע בספק של מחלוקת הראשונים, ויש לפחות איסור לאו או דרבנן (הראב"ד, הלכות בית הבחירה פרק ו); כבוד האומה יבוא דרך רכישת החצרות ליד הכותל ובניית בית כנסת מפואר צמוד אליו, מונהג על פי רוב רבני ישראל. הקרבנות יחזרו עם הופעת רוח הקודש, ואין להתפעל מהתרבות האירופית. התנועה עד כה גילתה רק את צד החול; צריך ליצור את צד הקודש - 'ירושלים' - שילך עם 'ציון' בידידות ובחופש. כל יהודי צריך להיות ציוני לעבודת החול וירושלמי לעבודת הקודש. בתוספת: יש לכונן בית דין גדול לערעורים.

כרך ד', אגרת תתקצז הרב שאול אלחנן יפה, ניו יורק · י"ט כסלו תר"פ

בעקבות מברק: יש להיזהר מאוד שלא לשנות כעת את סדרי כספי הצדקה למוסדות הקודש בירושלים, כי מצבם 'נורא מאוד', ואיחוד הגבייה שמבקשים עסקנים יביא לפחת בהכנסה ולמשבר. יש להגדיל את ההכנסה, כי החיים התייקרו. באופן כללי: אין תקנה אלא בתנועה כללית - 'תנועת ירושלים' - שמטרתה 'לשחרר את הקודש מכל עול זר'. הרב קוק מבקש שהרב יפה יעמוד בראש התומכים.

כרך ד', אגרת תתקצט הרב מ"ז מרגליות, ראש ועד הצדקות בניו יורק · כ"ה כסלו תר"פ

בעקבות מברק הרב ש"א יפה: מוסדות הקודש בירושלים ובארץ במצב נורא, ושינוי בסדרים שיקטין את ההכנסה יסכן אותם. 'ירושלים' היא התנועה, ועליה בנויות 'הסתדרות ירושלים' - לכל יהודי המכיר בערך תחיית הקודש - ו'דגל ירושלים' - ליחידי הסגולה ושלומי האמונים. כמו ש'ציון' משמש לבוני החול, צריך שם מלא לצד הקודש. בתוספת: התנועה אינה מבטלת שום דבר, ומחזקת כל אגודה לחיזוק התורה.

כרך ד', אגרת אג רבני ירושלים (שהביאו כתב רבנות לביתו בח' טבת) · טבת תר"פ

בתחנת לוד סירב הרב קוק לקבל את כתב הרבנות, כי 'אישיות גדולה' צריכה לשאת משא זה והרב קוק 'ננס וזעיר', אבל הצהיר על מסירותו לעבודה. השם עצמו 'לא מעלה ולא מוריד'. אבל כיון שהם גוזרים שלטובת ירושלים עליו לקבל, הרב קוק מבטל את דעתו. קביעותו בירושלים אינה משנה את קשריו ליפו, למושבות ולשאר ערי הארץ.

כרך ד', אגרת אכב הרב זלמן פינס · ה' ניסן תר"פ - ירושלים

הרב קוק מתנצל: 'האסון הנורא והאיום' - בת 'ילדה נחמדה וחביבה' נלקחה פתאום, והפצע עמוק. 'הסתדרות ירושלים' מתאמצת: יש להחיות את צד הקודש של התחייה, וזה ירים את כבוד התורה יותר מכל קינטור. הפוליטיקה בארץ צריכה להיות מבוססת על הקודש, אחרת האומות לא יבינו; הרב קוק דיבר על כך עם הרברט סמואל, שמסר בשם לויד ג'ורג' שהוא מבין את התחייה רק על יסוד התנ"ך. ארבע מטרות: ישיבה עולמית בירושלים; בית דין גדול כללי; קרן דתית; רכישת החצרות ליד הכותל ובניית בית כנסת מפואר.

כרך ד', אגרת אלו המנהל הראשי, מייג'ור גנרל ל"י בולס · כ"ט אייר תר"פ - ירושלים

צער היהדות על שזרים נגעו בכותל המערבי בלי ידיעתה. אם יש צורך בתיקון, שתודיע הממשלה לאחד הרבנים הראשיים או לגוף ציבורי יהודי, והם ידאגו שלא יהיה סכנה מהאבנים; אבל שום יד, ובפרט יד זר, לא תיגע בכותל בלי רשותם.

כרך ד', אגרת אס מנחם אוסישקין · (תר"פ) - ירושלים

אחרי שיחה עם סטורס ועם מומחה העתיקות, יש לשלוח מברק להסתדרות הציונית בלונדון שתתבע 'ששום כח זר לא יגע' בכותל המערבי.

כרך ד', אגרת אסו הרב נ"ש גרינשפאן, לידס · (תרפ"א) - ירושלים

כתב הפלסתר נגדו ונגד הרב חרל"פ בא מקנאה: הרב דיסקין רצה ברבנות ירושלים, ומשרתיו פעלו לכך אך הציבור סירב. הרב קוק עיכב חודשים את קבלת כתב הרבנות מכבוד לזקנתו ולאביו מבריסק, אבל משהמשיכו בקנאה קיבל. הם צירפו את הרב זוננפלד, הקימו בית דין נפרד וקוראים לו 'בשקר' 'בית דין לכל מקהלות אשכנזים'. 'אני ב"ה מהנעלבים ואינם עולבים'; את המחאה שפרסמו הרבנים נגדם פרסמו נגד רצונו. צערו הוא רק על כבוד ירושלים והתורה.

כרך ד', אגרת אסח הרב שמואל יצחק הילמאן · א' מרחשון תרפ"א

הם עוסקים עם גדולי הארץ בהקמת בית דין גדול בירושלים, אבל רחוקים מלקרוא לו 'סנהדרין', 'מסאנא דרב מכרעא בדור היתום שלנו'.

כרך ד', אגרת אעג הרב צבי חנוך הכהן מבנדין · כ"ו מרחשון תרפ"א - ירושלים

תודה על ברכותיו. הרב קוק כתב גם לגיסו של הרב (האדמו"ר מגור). חובה עתה לרומם את שם ירושלים ולהודיע שעיקר מטרת השיבה לארץ היא קדושתה, ושתשועת ישראל תתגלה רק על ידי יראי ה'.

כרך ד', אגרת אפ הודעה בעניין כוללות ליובאוויטש ובאברויסק · ט"ו טבת תרפ"א - ירושלים

המעכב באיחוד הכוללים: כולל ליובאוויטש דורש ביקורת על פנקסיו, שעוררו עליהם ערעורים, ופרסום התוצאות על ידי הצד השני. כולל באברויסק טוען שגם הוא רוצה באחדות, אבל זקוק להסכמת מייסדיו בחוץ לארץ. לכן הם נפרדים לעת עתה.

כרך ד', אגרת אקיז – · ראה כרך ד', אגרת אלו

אגרת כפולה - ראה כרך ד', אגרת אלו.

כרך ד', אגרת אקלח הרב א"י באקשט, רב סובלק · י"א תמוז תרפ"ב - ירושלים

הרב קוק מבקש מרבני סובלק ולומז'ה לחזק את הכולל של מחוזם בירושלים, שבראשו הרב יעקב משה חרל"פ, ולעורר נדבות לפי תקנות הקדמונים. דווקא עתה, כשאור הישועה מתחיל להתראות, יש לחזק את קופות רבי מאיר בעל הנס, שעליהן נבנה הישוב.

כרך ד', אגרת אקמא ד"ר ב"מ לוין (בעל 'אוצר הגאונים') · ד' אלול תרפ"ב - ירושלים

עם נסיעתו לארצות הברית לקידום 'אוצר הגאונים', הרב קוק מסמיך אותו לפעול גם למען 'הסתדרות ירושלים' והישיבה המרכזית, ובמיוחד לעורר את יהודי אמריקה לגמור את בניין בית החולים הכללי בירושלים.

כרך ד', אגרת אקפ הרב ישראל לוי, רב צרפת · י' אייר תרפ"ג

הרב קוק מבקש שישכנע את הברון אדמונד רוטשילד לחתום על ייפוי כוח למכירת קרקעותיו לשמיטה, כנהוג; בשמיטת תר"ע חתמו. הרב קוק גם מציע לברון לרכוש את החצרות הסמוכות להר הבית - כ-170 אלף לירה - ולבנות שם בית כנסת כללי מפואר.

כרך ד', אגרת ארסט יהודי אמריקה, אוהבי ציון · ט"ז טבת תרפ"ה - ירושלים

נוסדה 'קרן בנין ירושלים', של סוחרים, עובדים וגדולי תורה, לקנות בתים ושכונות בירושלים ובכל הארץ. בזה 'דגל ירושלים' מתנוסס גם על בניין מעשי, והרב קוק קורא להצטרף.

כרך ד', אגרת אער קריאה ליהודי הגולה · י"ז טבת תרפ"ה - ירושלים

תמיכה בשני עמודי הקודש: תלמוד התורה וישיבת עץ חיים, ובית החולים ביקור חולים. ההוצאות גדלות - תלמידים, מורים, בניינים לתלמוד התורה, טיפול בחולים, וגמר הבניין החדש של בית החולים והעברתו.

כרך ד', אגרת ארעז הרב שמריה מנשה אדלר · כ"ג טבת תרפ"ה

על הערתו שציון פנימית מירושלים: נכון לפי הקבלה, אבל דווקא משום כך הקדושה הפנימית אינה ניכרת בעולם, כמו שקדושת שבת, שהיא מדת מלכות, מתגלה יותר; לכן ציון מקום המלכות, וירושלים מקום המקדש. במצבה: העיקר אם נבנתה מלכתחילה כדי שהעבודה תקובץ סביבה (רמב"ן). בתוספת: שליחות לגוי באיסור חסימה - לפי הרמב"ן עניין צער בעלי חיים הוא שהאדם לא יתרגל באכזריות, ולכן אין בו מדת שליחות.

כרך ד', אגרת ארפב קריאה בעניין 'אוצר ארץ ישראל ושכנותיה' · ה' שבט תרפ"ה - ירושלים

חקר ארץ ישראל נעשה בעיקר בידי חכמי אומות אחרות, ומדתנו 'מדת רזון זעומה'. אבל בנו של הרב ישראל זאב הלוי הורוביץ הביא לו את 'אוצר ארץ ישראל ושכנותיה' של אביו, ובמיוחד החלק 'ירושלים', פרי שקידה וחיבת הקודש. הרב קוק קורא לכל העם להוציאו לאור כולו, ולהשלים את החומר שלא עובד.

כרך ד', אגרת ארפג יהודי ארצות הברית וקנדה · ה' שבט תרפ"ה – ירושלים

אחד מסעיפי 'דגל ירושלים' הוא בניין העיר והרחבתה בבתים ושכונות. לשם כך נוסדה 'קרן בנין ירושלים', והשד"ר הרב מרדכי דוד סגל לוי נוסע אליהם; הרב קוק מבקש לתמוך.

כרך ד', אגרת ארצג קריאה לגדולי ישראל · שבט תרפ"ה

הישיבה המרכזית מתרחבת בתלמידים מצוינים מהישיבות שבחוץ לארץ. הרב קוק קורא לתמוך בכלכלה, בהתרחבות ובבניין ההיכל על המגרש שנקנה 'במעלה עיר הקודש', כדי שתוציא רבנים ומדריכים לכל הקהילות.

כרך ד', אגרת ארצד פרוספקט הישיבה המרכזית העולמית · שבט תרפ"ה – ירושלים

המטרות: שירושלים תהיה 'האכסניה של תורה היותר גדולה' לכל ישראל; 'מרכז הרב' כגרעין; כלכלת התלמידים בכבוד. לא רק גימנסיות ואוניברסיטאות, אלא אור התורה ממקורו. התלמידים יהיו גדולים בתורה, ביראה, במידות, בחכמת ישראל, ברוח לאומי ובאהבת הארץ, בכשרון הטפה ובנימוס, כדי להיות מחנכים בקהילות. חברים שנתיים ממאה דולר, חברי בניין מאלף דולר; מחלקה ליצירה ספרותית תורנית; וקשר עם כל הישיבות בעולם.

כרך ד', אגרת אשמא הנדיב נתן שטראוס · כ"ג מנחם אב תרפ"ה – ירושלים

שטראוס קנה מד"ר לוי את המגרש ליד קבר רחל, שרבנים, ובראשם הרב צבי הירש קלישר, השתדלו לקנותו למוסד דתי של תורה ותפילה; גם 'ועד בית רחל' פעל לכך. הרב קוק מבקש שיקדיש את המגרש למוסד דתי, באישור הרבנות הראשית.